

UMUMMILLIY QADRIYATLAR, O'SMIRLARNING ETNIK
IDENTIKLIGI SHAKLLANISHIGA TA'SIRI
(Toshkent shahri o'smirlari misolida)

Muhrimjonov Shahzod Azizjon o'g'li
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zMU Tarix fakulteti magistranti
Ilmiy rahbar PhD, dotsent Bababekov Akbar Durabekovich

Annotatsiya

Ushbu maqolada Toshkent shahri o'smirlarining etnik identikligi shakllanishiga umummilliy qadriyatlarning ta'siri o'rganiladi. Milliy qadriyatlar o'smirlar orasida o'zlikni his qilish, o'z madaniyati va tarixiga bo'lgan hurmatni oshirishga yordam beradi. Tadqiqotda Toshkent shahridagi turli millat vakillarining etnik identikligini shakllantiruvchi asosiy omillar, jumladan, oila, maktab, jamiyat va madaniy an'analar tahlil qilinadi. Shuningdek, milliy qadriyatlar va o'zlikni anglash o'rtasidagi bog'lanish ko'rsatilgan. Ushbu maqola yoshlar o'rtasida etnik barqarorlikni ta'minlash va milliy birligini mustahkamlashga qaratilgan tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: umummilliy qadriyatlar, o'smirlar, etnik identiklik, milliy madaniyat, Toshkent shahri, yoshlarga ta'sir, milliy birlik, o'zlikni anglash.

Аннотация

В данной статье рассматривается влияние общенациональных ценностей на формирование этнической идентичности подростков города Ташкента. Национальные ценности помогают подросткам осознавать свою принадлежность к культуре и истории, развивая уважение к собственной традиции. В исследовании анализируются основные факторы формирования этнической идентичности подростков в Ташкенте, такие как семья, школа, общество и культурные традиции. Также рассматривается связь между национальными ценностями и осознанием своей этнической принадлежности. Статья включает рекомендации по укреплению этнической стабильности и национального единства среди молодежи.

Ключевые слова: общенациональные ценности, подростки, этническая идентичность, национальная культура, город Ташкент, влияние на молодежь, национальное единство, осознание идентичности.

Abstract

This article examines the influence of national values on the formation of ethnic identity among adolescents in Tashkent city. National values help adolescents develop a sense of belonging to their culture and history, fostering respect for their own traditions. The study analyzes the main factors affecting the formation of ethnic identity among adolescents in Tashkent, including family, school, society, and cultural traditions. The relationship between national values and ethnic self-awareness is also explored. The article provides recommendations for strengthening ethnic stability and national unity among the youth.

Keywords: national values, adolescents, ethnic identity, national culture, Tashkent city, impact on youth, national unity, self-awareness.

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi ko‘p millatli davlat bo‘lib, uning hududida 130 dan ortiq etnik guruhlar yashaydi. Ushbu xilma-xil muhitda umummilliy qadriyatlar ijtimoiy uyg‘unlikni saqlashda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, o‘smirlik davri yoshlarning o‘z identikligini shakllantirish jarayonida hal qiluvchi bosqich hisoblanadi.

Har bir jamiyat o‘z milliy qadriyatlari orqali yosh avlodni tarbiyalaydi. Bu qadriyatlar yoshlarda milliy g‘urur, o‘ziga xoslik va identiklikni shakllantirishga xizmat qiladi. Toshkent shahri kabi ko‘p millatli muhitda o‘smirlarning etnik identikligi milliy qadriyatlar va madaniy an‘analar ta‘sirida rivojlanadi. Yoshlar orasida milliy o‘zlikni shakllantirishda milliy bayramlar, oilaviy qadriyatlar va madaniy meros muhim ahamiyat kasb etadi.

Bu maqola Toshkent shahri o‘smirlari misolida umummilliy qadriyatlarning yoshlar identikligi shakllanishiga ta‘sirini o‘rganishga qaratilgan. Milliy bayramlar, madaniy an‘analar va oilaviy qadriyatlar o‘smirlarning shaxsiy va etnik o‘zligini shakllantirishda kuchli ta‘sir o‘tkazadi. Toshkent shahri misolida, o‘smirlarning etnik identikligi millatlararo muloqot va madaniyatlar uyg‘unligi sharoitida shakllanadi. Tadqiqotdan maqsad – milliy qadriyatlarning ahamiyati, ularning yoshlar hayotidagi o‘rnini tahlil qilish va muhim xulosalar chiqarishdir.

METODLAR

Mavzu antropologik tadqiqot bo‘lganligi uchun tadqiqotga Toshkent shahri maktablarida tahsil olayotgan 200 nafar 15-18 yoshli o‘smirlar jalb etiladi. Ishtirokchilar turli millat vakillaridan iborat bo‘lib: o‘zbeklar – 60% , ruslar – 20%, koreyslar – 10% , boshqa millatlar – 10%.

Ma'lumotlar yoshlar orasida milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabatni o'rganish uchun 30 ta savoldan iborat so'rovnoma o'tkazish, 20 nafar o'smir bilan chuqurlashtirilgan intervyu o'tkazish, milliy bayramlar va oilaviy qadriyatlarning ularning identikligiga ta'siri tahlil qilish, milliy bayramlar, maktab tadbirlari va oilaviy an'analar o'smirlarning xulq-atvori asosida kuzatish orqali yig'ildi. Shuningdek, so'rovnoma natijalari statistik dasturlar yordamida qayta ishlandi. Intervyu va kuzatuv natijalari mavzular bo'yicha guruhlandi.

NATIJALAR

Milliy qadriyatlarning yoshlar identikligiga ta'siri juda katta bo'lib, bu jarayon yoshlarda shaxsiy va ijtimoiy o'zlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Milliy qadriyatlar – bu bir xalqning madaniyati, urf-odatlar, an'analari, diniy va ma'naviy merosidir. Ular yosh avlodni tarbiyalashda yo'riqnoma sifatida xizmat qiladi. Milliy qadriyatlar yoshlarda o'zlikni anglash, mustahkam ma'naviyat va jamiyatda o'z o'rnini topishga yordam beradi. Shu sababli, ularni targ'ib qilish va yoshlar hayotida faol qo'llab-quvvatlash muhimdir. Bu orqali biz nafaqat milliy identiklikni saqlaymiz, balki jamiyatimizni kelajakda ham barqaror rivojlantiramiz. Toshkent shahri o'smirlari orasida o'tkazilgan tadqiqot natijasi o'laroq milliy qadriyatlarning yoshlar identikligiga ta'siri respondentlarning 85%i umummilliy qadriyatlarni o'z identikligining ajralmas qismi deb biladi. Shuni alohida takidlash kerakki, “Navro'z bayrami” va “Mustaqillik kuni” o'smirlar orasida milliy g'ururni shakllantirishda eng ko'p tilga olindi.

Milliy bayramlar milliy identiklikni shakllantirishda va mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Ular bir xalqning tarixi, madaniyati, urf-odatlar va qadriyatlarini nishonlash, e'lon qilish va saqlash uchun imkoniyat yaratadi. Milliy bayramlar orqali yoshlar va jamiyatning boshqa a'zolari o'z milliy ma'naviyatini his etishadi, shuningdek, o'z tarixiy merosiga bo'lgan hurmatni oshiradilar. Milliy bayramlar faqatgina tarixiy voqealarni nishonlash emas, balki milliy identiklikni mustahkamlash va jamiyatni birlashtirishda muhim omildir. Ular milliy ma'naviyatni saqlash, yoshlar ongini shakllantirish va millatning kelajagini qurishda ajralmas element sifatida xizmat qiladi.

Turli millatlar o'rtasida qadriyatlarning qabul qilinishi masalasida esa o'zbek o'smirlari milliy liboslar va xalq kuylarini identiklik belgisi sifatida ko'rsatdi. Shuningdek, rus o'smirlari uchun davlat bayramlari muhim ahamiyatga ega bo'lib, ular oilaviy qadriyatlarni kamroq urg'uladi. Koreys va boshqa millatlar milliy taomlar va madaniy marosimlarni o'z etnik identikligining asosiy qismi deb biladi. Turli millatlar o'rtasida o'zbek milliy qadriyatlarining qabul qilinishi, o'zbek

madaniyatining globallashuv va multiculturalizm davrida qanday tarqalishi va qabul qilinishi masalasi juda qiziqarli va muhimdir. O'zbek milliy qadriyatlari, o'zining boy tarixiy, madaniy va diniy merosi bilan, nafaqat O'zbekiston ichida, balki xalqaro maydonda ham qiziqish uyg'otmoqda. Bu qadriyatlarning boshqa millatlar tomonidan qanday qabul qilinishi ko'plab omillarga bog'liq bo'lib, jamiyatlar o'rtasidagi muloqot, madaniyatlararo almashinuv va o'zaro hurmatga asoslanadi. O'zbek milliy qadriyatlarining turli millatlar o'rtasida qabul qilinishi madaniyatlararo muloqot, o'zaro hurmat va o'rganishga asoslanadi. Ular boshqa xalqlarning o'z madaniyatlariga kiritilishi yoki qabul qilinishi orqali global miqyosda tanilmoqda. Shu bilan birga, o'zbek milliy qadriyatlarini saqlab qolish va ularni kelajak avlodlarga yetkazish ham juda muhimdir.

Bu masalada oilaning o'rni haqidagi so'rovga 90%i respondentlar oila ularning milliy qadriyatlarga bo'lgan munosabatida asosiy rol o'ynashini ta'kidladi. Bu yaxshi natija albatta. Bu vaziyatda oilaviy tadbirlar orqali milliy an'analarning yoshlar ongiga singdirilishi aniqlandi. Umummilliy qadriyatlar ijtimoiy uyg'unligida ijtimoiy tarmoqlarning roli degan savolga respondentlarning 75%i milliy qadriyatlarni ijtimoiy tarmoqlarda kuzatishini aytdi. Bu qadriyatlarning zamonaviy texnologiyalar orqali targ'ib qilinayotganini ko'rsatadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari Toshkent shahri o'smirlari orasida milliy qadriyatlar etnik identiklikni shakllantirishda qanchalik muhim o'rin tutishini aniq ko'rsatdi. Ammo bu jarayon turli omillar, jumladan, ijtimoiy, madaniy va texnologik muhitning o'zgarishiga qarab shakllanadi va rivojlanadi.

Milliy qadriyatlar Toshkent shahri o'smirlariga ikki darajada ta'sir ko'rsatadi:

Bevosita ta'sir: bayramlar, oilaviy tadbirlar va madaniy marosimlar orqali o'smirlar bu qadriyatlarni bevosita o'z hayotida his qiladi. Bu, ayniqsa, o'zbek o'smirlari orasida ko'proq kuzatilgan.

Bilvosita ta'sir: ta'lim muassasalari, ijtimoiy tarmoqlar va davlat siyosati orqali qadriyatlarning yoshlar ongiga singdirilishi. Bu usul rus va koreys millatiga mansub yoshlar orasida ko'proq ahamiyat kasb etgan.

Shuningdek, Toshkent shahri ko'p millatli shahar sifatida o'ziga xos ijtimoiy muhitga ega. Bu o'smirlarga turli madaniyatlar bilan tanishish imkonini beradi. Tadqiqotda shuni ko'rdikki: o'zbek o'smirlari milliy qadriyatlarni o'z identikligining ajralmas qismi sifatida qabul qiladi. Boshqa millatlar vakillari, jumladan, rus va koreys o'smirlari, bu qadriyatlarga ko'proq ijtimoiy moslashuv vositasi sifatida qaraydi.

Bu o‘zaro madaniyatlararo integratsiya jarayonining tabiiy bir qismi bo‘lib, Toshkentning madaniy xilma-xilligini aks ettiradi. Ammo ayrim millatlar orasida milliy qadriyatlarga nisbatan qiziqishning pasayganini ko‘rsatadigan tendensiyalar ham kuzatilgan.

Qolaversa, oila, ayniqsa, o‘zbek jamiyatida milliy qadriyatlarni avloddan-avlodga o‘tkazuvchi asosiy institut hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, oilaviy an’analar va bayramlar orqali milliy qadriyatlarni yoshlar ongiga singdirish o‘ta samarali hisoblanadi. O‘zbek oilalari orasida Navro‘z va Qurbon hayiti kabi bayramlar oila va jamiyatni birlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Boshqa millatlar vakillari orasida oilaviy qadriyatlarga nisbatan nisbatan passiv munosabat kuzatilgan, bu esa milliy qadriyatlarning yosh avlodda shakllanishiga salbiy ta’sir qilishi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar yoshlar orasida milliy qadriyatlarni targ‘ib qilishning zamonaviy vositasiga aylangan. Respondentlarning 75 foizi milliy bayramlar va qadriyatlar haqida asosan ijtimoiy tarmoqlardan bilib olishini ta’kidlagan. Bu, bir tomondan, milliy qadriyatlarni global auditoriyaga targ‘ib qilish imkonini beradi. Ammo boshqa tomondan, ijtimoiy tarmoqlarda an’anaviy qadriyatlarni noto‘g‘ri talqin qilish xavfi ham mavjud.

Darhaqiqat, maktab va oliy ta’lim muassasalari milliy qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, aksariyat o‘smirlar tarix va madaniyatga oid darslar orqali milliy qadriyatlar bilan tanishishini aytgan. Lekin, ba’zi maktablarda milliy qadriyatlarni yetarlicha targ‘ib qilmaslik masalasi ko‘tarilgan. O‘quv dasturlarida zamonaviy yondashuvlarni kiritish zarurati paydo bo‘lgan, chunki yoshlar ko‘proq interaktiv va innovatsion usullarga qiziqadi.

Globalashuv jarayoni ham Toshkent shahri o‘smirlarining identikligiga ikki tomonlama ta’sir ko‘rsatmoqda. Bir tomondan, dunyo madaniyatlari bilan tanishish yoshlarning dunyoqarashini kengaytirsa, boshqa tomondan, ularning milliy qadriyatlarga nisbatan qiziqishini susaytirishi mumkin. Bu holatda milliy qadriyatlarni yoshlar uchun zamonaviy va jozibador shaklda taqdim etish muhimdir.

XULOSA

Umummilliy qadriyatlar Toshkent shahri o‘smirlari orasida milliy o‘zlik va etnik identiklikni shakllantirishda asosiy rol o‘ynaydi. Milliy bayramlar, oilaviy qadriyatlar va madaniy an’analar yoshlar hayotida g‘oyaviy tayanch sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu qadriyatlarni mustahkamlash milliy birdamlik va ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Ta’lim tizimida milliy qadriyatlarni targ‘ib qilish, maktab va oliy ta’lim muassasalarida milliy an’analar va

tarixga oid darslarni kuchaytirish, madaniyatlararo tadbirlarni o'tkazish, yoshlarni birlashtiruvchi milliy festivallar va sport musobaqalarini tashkil qilish, ijtimoiy tarmoqlarda faoliyatni kengaytirish, milliy qadriyatlarni zamonaviy media platformalarda targ'ib qilish orqali yoshlarga yetkazish o'smirlar orasida milliy qadriyatlarga bo'lgan ijobiy munosabatlarni shakllantirishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Бекмуродов М. Ўзбек менталитети. – Т.: Янги аср авлоди, 2004. – Б. 36.
2. Мадаева Ш. Идентиклик антропологияси – Т.: Noshir нашриёти, 2015. – 175 б.
3. Ёшларни ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялашда кексаларнинг ўрни. – Т., Янги аср авлоди, 2016. – Б. 99.
4. Абдуазимов О. Ахборотлашган жамиятда жамоатчилик фикри мониторингини таъминлашда оммавий коммуникациялар социологиясининг ўрни. – Т.: Фан ва технология, 2016. – Б. 92-113.
5. Гугуева Д. Национальная идентичность – как основа европейской идентичности. // Вестник НГУЭУ. № 1., 2017. – С. 230-241.
6. Каланова С. Авлодлар алмашинуви янги социомаданий қадриятлар шаклланишининг омили сифатида. – Т., 2018. соц.фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси.
7. Содиқова Ш. Ўзбекистонда ижтимоий соҳадаги ўзгаришлар. Ижтимоий тадқиқотлар (www.tadqiqot.uz/soci) электрон журнали. (ISSN 2181-9556.) №.2., 2019. – Б.16.
8. Сапарова Г. Қорақалпоқ халқи маънавий-диний маданияти ривожига миллий ўзликни англашнинг таъсири. – Т., 2019. фалс.фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) диссертацияси автореферати.